

TOETSINGSKADER KWALIFICATIESTRUCTUUR MBO

1. Inleiding

1.1. Formele kaders

In de WEB zijn bepalingen opgenomen over de ontwikkeling en toetsing van kwalificatiedossiers voor het middelbaar beroepsonderwijs, in de artikelen 7.2.4, 7.2.5, 7.2.6 en 9.2.1 derde lid.

1.2. Inhoud Toetsingskader

Dit Toetsingskader beschrijft in een tweetal hoofdstukken de wijze waarop uitvoering gegeven wordt aan deze artikelen. De hoofdstukken beschrijven achtereenvolgens:

- I. De criteria aan de hand waarvan de kwaliteit van de kwalificatiestructuur, de kwalificatiedossiers en de keuzedelen worden getoetst;
- II. De inrichting van het toetsproces leidend tot een advies over de kwaliteit van de kwalificatiestructuur, de kwalificatiedossiers en keuzedelen.

2. Toetsingscriteria voor de kwalificatiestructuur en -dossiers

2.1. Inleiding

De kwalificatiestructuur omvat het samenvattend geheel van kwalificatiedossiers en keuzedelen voor het middelbaar beroepsonderwijs, de tabel 'opleidingsdomeinen – kwalificatiedossiers – kwalificaties' en de koppeltabel 'kwalificaties – keuzedelen – kwalificaties'.

Een kwalificatiedossier bevat de kwalificatie-eisen voor een beroep of groep van beroepen op het niveau van de beginnend beroepsbeoefenaar. Ook bevat het de kwalificatie-eisen voor de generieke onderdelen Nederlandse taal, rekenen, Engels (voor mbo niveau 4), loopbaan en burgerschap, of een verwijzing naar desbetreffende kwalificatie-eisen. Daarmee is voldaan aan de eis tot drievoudige kwalificering. De kwalificatie-eisen voor een keuzedeel zijn beschreven in een apart document keuzedeel, dat gekoppeld is aan één of meer kwalificaties. Aan iedere kwalificatie zijn meerdere keuzedelen gekoppeld. Ook is aan ieder kwalificatiedossier het document *Verantwoordingsinformatie behorend bij het kwalificatiedossier mbo <naam dossier>* verbonden, waarin de paritaire commissie verantwoording aflegt over de inhoud en de totstandkoming van het betreffende dossier, maar waarin niet - zoals in het kwalificatiedossier zelf - kwalificatie-eisen zijn opgenomen. Het kwalificatiedossier, de bijbehorende keuzedelen, de tabel 'opleidingsdomeinen – kwalificatiedossiers – kwalificaties' en de koppeltabel 'kwalificatiedossiers - keuzedelen -kwalificatiedossiers' worden vastgesteld door de minister van OCW (en de staatssecretaris van EZ voor het groene domein); dat geldt niet voor de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier.

De toetsingscriteria in het Toetsingskader beschrijven kwaliteitsstandaarden waaraan de kwalificatiestructuur als geheel, de afzonderlijke kwalificatiedossiers, de afzonderlijke keuzedelen en de bovengenoemde koppeltabel moeten voldoen

Kwalificatiedossiers en keuzedelen moeten worden ontwikkeld volgens het door OCW en EZ vastgestelde model kwalificatiedossier en conform de daarbij behorende instructie en ze moeten voldoen aan de desbetreffende toetsingscriteria uit dit Toetsingskader.

2.2. De kwaliteit van de kwalificatiestructuur, de kwalificatiedossiers en keuzedelen

De kwaliteit van de kwalificatiestructuur, de afzonderlijke kwalificatiedossiers en de keuzedelen worden getoetst aan de hand van de volgende criteria:

- 1) **Doelmatigheid:** de kwalificatiestructuur als geheel, de afzonderlijke kwalificatiedossier en de keuzedelen sluiten in kwaliteit en kwantiteit aan op de vraag vanuit de arbeidsmarkt, samenleving en vervolgonderwijs.
- 2) **Uitvoerbaarheid:** de kwalificatiestructuur als geheel, de afzonderlijke kwalificatiedossiers en de keuzedelen zijn uitvoerbaar voor onderwijsinstellingen, leerbedrijven en andere gebruikers van de kwalificatiedossiers ten behoeve van het onderwijs, de examinering en de beroepspraktijkvorming (bpv).
- 3) **Herkenbaarheid:** de kwalificatiestructuur als geheel, de afzonderlijke kwalificatiedossiers en de keuzedelen zijn herkenbaar voor bedrijfsleven, onderwijsveld en studenten.
- 4) **Transparantie:** de kwalificatiestructuur vormt een ontkokerd, transparant en overzichtelijk geheel. Er is geen ondoelmatige overlap tussen kwalificaties en tussen keuzedelen. De afzonderlijke kwalificatiedossiers geven overzichtelijk de kwalificatie-eisen aan per kwalificatie, conform het model kwalificatiedossier inclusief instructie. De kwalificatiestructuur geeft helder en overzichtelijk verschillen en overeenkomsten tussen kwalificaties en keuzedelen weer, zodanig dat studenten een goed onderbouwde keuze voor een kwalificatie kunnen maken en werkgevers weten wat ze kunnen verwachten van studenten die een bpv-plek of baan vervullen.
- 5) **Flexibiliteit:** het proces van de totstandkoming van de kwalificatiestructuur als geheel en van de kwalificatiedossiers en keuzedelen afzonderlijk staat er borg voor dat er alert en adequaat

gereageerd wordt c.q. is op ontwikkelingen op de arbeidsmarkt die moeten leiden c.q. hebben geleid tot duurzame aanpassingen van de kwalificatie-eisen.

- 6) **Duurzaamheid:** de kwalificatiedossiers en keuzedelen leveren een solide basis voor de inhoudelijke inrichting van het onderwijs, de examinering en de bpv. De kwalificatiestructuur -en dossiers zijn bestendig tegen korte-termijn-veranderingen binnen het onderwijs en de beroepsuitoefening zodanig dat de onderwijsinstellingen het onderwijs goed kunnen organiseren en werkgevers stabiel zicht hebben op de kwaliteiten van de beginnend beroepsbeoefenaar.

De kwalificatiestructuur is doelmatig; relevant voor de arbeidsmarkt, de samenleving en vervolgonderwijs.

Kwalificatiestructuur

- a. De kwalificatiestructuur bevat de kwalificatie-eisen voor de beginnende beroepsbeoefenaren die aansluiten op de actuele vraag van werkgevers en van instellingen voor vervolgonderwijs en die anticiperen op hun toekomstige vraag.

Kwalificatiedossier

- b. De in het kwalificatiedossier opgenomen kwalificatie(s) is/zijn drievoudig kwalificerend. Naast kwalificatie-eisen voor het beroep bevatten de kwalificaties de kwalificatie-eisen voor de generieke kwalificatieonderdelen Nederlandse taal en rekenen met een verwijzing naar de bij de betreffende de mbo niveaus behorende referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen en een verwijzing naar de kwalificatie-eisen voor het generieke onderdeel loopbaan en burgerschap. Kwalificaties op niveau-4 bevatten tevens kwalificatie-eisen voor het generieke onderdeel Engels met een verwijzing naar de niveaus van het Europees raamwerk voor moderne vreemde talen (CEF / ERK).
- c. De kwalificatie(s) in het kwalificatiedossier is/zijn breed toeleidend naar de arbeidsmarkt. Ze hebben niet betrekking op een functie maar op een beroep dat wordt uitgeoefend in meer dan één bedrijf.
- d. Relevante wettelijke beroepsvereisten, of verwijzingen ernaar, zijn - per betreffende kwalificatie - vermeld in het kwalificatiedossier. De betreffende kwalificaties zijn niet in tegenspraak met deze wettelijke beroepsvereisten.

Keuzedeel

- e. In de kwalificatiestructuur vormt het keuzedeel het onderdeel waarmee:
- I. de mbo-er zijn positie op de arbeidsmarkt versterkt door verbreding en / of verdieping bovenop de kwalificatie(s) waaraan het keuzedeel is verbonden en/of
 - II. de mbo-er zijn positie bij de aansluiting op het naastgelegen hogere opleidingsniveau voor de onderscheiden kwalificatie(s) waaraan het keuzedeel is verbonden versterkt.
- Het keuzedeel maakt geen onderdeel uit van de kwalificatie(s) waaraan het keuzedeel is verbonden.
- f. In het geval een keuzedeel een certificeerbare eenheid vormt, is het keuzedeel aantoonbaar arbeidsmarktrelevant en is in het keuzedeel de onderbouwing van de arbeidsmarktrelevantie opgenomen.

Verantwoordingsinformatie

- g. Het kwalificatiedossier is gebaseerd op door sociale partners gelegitimeerde beroepscompetentieprofielen (bcp's). In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier wordt verwezen naar deze bcp's.
- h. De in het kwalificatiedossier opgenomen certificeerbare eenheid/eenheden is/zijn aantoonbaar arbeidsmarktrelevant. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is de onderbouwing van de arbeidsmarktrelevantie opgenomen. Keuzedelen kunnen ook het karakter hebben van certificeerbare eenheden.
- i. In geval van wettelijke beroepsvereisten is in de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier opgenomen de goedkeurende verklaring van het betreffende vakdepartement.

- j. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is opgenomen een beschrijving van ontwikkelings- en doorgroeimogelijkheden van studenten binnen de beroepskolom na het behalen van de onderscheiden kwalificaties die in het dossier zijn opgenomen.

De kwalificatiestructuur is uitvoerbaar voor onderwijs, bpv en examinering.

Kwalificatiestructuur

- a. Op basis van de kwalificatiestructuur kunnen onderwijsinstellingen een evenwichtig gespreid aanbod van opleidingen verzorgen dat goed afgestemd kan worden op de (regionale) vraag en aanbod.

Kwalificatiedossier

- b. Het kwalificatiedossier is uitvoerbaar voor onderwijsinstellingen en leerbedrijven binnen de daarvoor geldende (formele) kaders met betrekking tot (bijvoorbeeld) het onderwijs, de examinering, de beroepspraktijkvorming (bpv) en de verantwoording.
- c. Kwalificaties zijn zodanig beschreven dat het daarop door de onderwijsinstellingen in te richten onderwijsprogramma studeerbaar is binnen de geldende richtlijnen:
- i. Entreekwalificaties zijn studeerbaar in één jaar
 - ii. Niveau-2 kwalificaties in twee jaar
 - iii. Niveau-3 en -4 in drie jaar. Kwalificaties op mbo niveau-4 die een studiebelasting hebben van vier jaar i.p.v. drie jaar voldoen aan de daarvoor door de Minister van OCW criteria.
 - iv. Specialistenopleidingen in één jaar.
- d. De beschrijving van de kwalificatie-eisen per kwalificatie biedt voldoende houvast voor onderwijsinstellingen en andere betrokkenen (waaronder leerbedrijven en leveranciers) voor de inhoudelijke inrichting van onderwijsprogramma's, examinering en bpv. Het kwalificatiedossier bevat geen eisen betreffende de vorm van opleidingen (zoals bijvoorbeeld de didactiek).

Verantwoordingsinformatie

- e. Onderwijs en bedrijfsleven zijn bereid om op te leiden voor de betreffende kwalificatie. Het bedrijfsleven heeft concrete toezeggingen gedaan om bpv-plaatsen ter beschikking te stellen. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is dit aangegeven en onderbouwd.
- f. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is informatie opgenomen over de uitvoerbaarheid van het kwalificatiedossier op scholen en leerbedrijven.
- g. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is een onderbouwing geleverd voor de nominale studieduur van de niveau-4 kwalificaties indien deze een studiebelasting heeft van vier jaar.
- h. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier zijn de bevindingen opgenomen van de raadpleging van gebruikers (bijvoorbeeld een panel met docenten en praktijkbegeleiders) en hoe die bevindingen betrokken zijn bij de opstelling/verbetering van het kwalificatiedossier.

De kwalificatiestructuur is herkenbaar voor bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en studenten.

Kwalificatiestructuur

- a. De naamgeving en inrichting van opleidingsdomeinen, kwalificatiedossiers, kwalificaties en keuzedelen levert voldoende herkenbaarheid op voor het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en studenten.

Kwalificatiedossier

- b. Het kwalificatiedossier bevat kerntaken en werkprocessen die een actuele en relevante beschrijving geven van de beroepshandelingen van een beginnend beroepsbeoefenaar.
- c. Elk kwalificatiedossier is opgenomen in één opleidingsdomein.
- d. Voor ieder kwalificatiedossier en keuzedeel is één kenniscentrum penvoerder.
- e. De kwalificatie(s) uit het kwalificatiedossier bouwen voort op verwante examenprogramma's in het vmbo.
- f. Kwalificaties zijn gericht op uitstroom naar de arbeidsmarkt en op verwante kwalificaties op het naast-hogere opleidingsniveau. Voor kwalificatie op niveau 4 betreft dat verwante kwalificaties in het hbo.

Verantwoordingsinformatie

- g. Kwalificatiedossiers en keuzedelen zijn voortgekomen uit overleg van en dialoog tussen relevante partijen en zijn gevalideerd door de betreffende paritaire commissie(s). In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is dit aangegeven.
- h. Wanneer kwalificaties (en/of beroepscompetentieprofielen) en keuzedelen het werkgebied van meerdere kenniscentra betreffen, zijn er afspraken gemaakt over samenwerking. Die afspraken zijn door alle betrokken kenniscentra onderschreven. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is dit aangegeven.
- i. Bij gebruikers is draagvlak voor het kwalificatiedossier en bijbehorende keuzedelen. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier en bij de ingangstoets voor keuzedelen is opgenomen de wijze waarop draagvlak is gecreëerd.

De kwalificatiestructuur vormt een transparant en overzichtelijk geheel.

Kwalificatiestructuur

- a. De kwalificatiestructuur vormt een overzichtelijke en samenhangend geheel van kwalificatiedossiers, kwalificaties en keuzedelen die aan gebruikers een goed beeld geven van onderscheiden beroepen waarvoor in het middelbaar beroepsonderwijs wordt opgeleid en van de kwalificatie-eisen die gelden voor de betreffende beginnende beroepsbeoefenaren.
- b. Er is sprake van eenduidige uitwerking over alle kwalificatiedossiers heen, door gelijke beschrijving wat gelijk is en vergelijkbare beschrijving wat vergelijkbaar is, door een transparante en passende omschrijving van het kwalificatieniveau en door het nakomen van overige eisen over vormgeving en beschrijving die in de 'Instructies bij de ontwikkeling van een kwalificatiedossier mbo' zijn aangegeven.
- c. De kwalificatiestructuur is zodanig elektronisch ontsloten dat gebruikers gemakkelijk overzichten kunnen opstellen betreffende geselecteerde kwalificatie-elementen binnen een kwalificatiedossier of van meerdere/alle dossiers om bijvoorbeeld verschillen en overeenkomsten tussen kwalificaties in beeld te brengen.

Kwalificatiedossier

- d. In de kwalificatiestructuur zijn verwante kwalificaties geclusterd in een dossier op basis van een beroepengroep. De beroepen in de beroepengroep hebben een gemeenschappelijke kern in termen van gemeenschappelijke handelingen, vakkennis en vaardigheden en beroepshouding. De kwalificaties in het dossier leveren meerwaarde op ten opzichte van in de kwalificatiestructuur al aanwezige (delen van) kwalificaties. Er is geen sprake van ondoelmatige overlap binnen en tussen dossiers.
- e. Elke kwalificatie bevat een evenwichtige en duidelijke beschrijving van (vak)kennis, vaardigheden en gedragsaspecten.
- f. Elke kwalificatie omvat een basis- en een profieldeel. In het kwalificatiedossier zijn de gemeenschappelijke kenmerken van de beroepengroep duidelijk uitgewerkt in het basisdeel, en is in elk profieldeel én in de aanvullende eisen in het basisdeel aangegeven wat specifiek is voor elke onderscheiden kwalificatie.
- g. Het mbo-niveau van de kwalificatie is consistent uitgewerkt met behulp van de NLQF-descriptoren.

- h. Kwalificaties zijn voorzien van een EQF / NLQF-niveau.
- i. De eisen aan beroepsgerichte eisen Nederlandse taal, rekenen en moderne vreemde talen (MVT) zijn herkenbaar en eenduidig uitgewerkt in de kwalificatiedossiers.
- j. Het kwalificatiedossier voldoet op alle elementen aan het 'Model kwalificatiedossier mbo' inclusief de 'Instructies bij de ontwikkeling van een kwalificatiedossier mbo'.

Keuzedeel

- k. Het keuzedeel voldoet op alle elementen aan het 'Model keuzedeel mbo' inclusief de 'Instructies bij de ontwikkeling van een kwalificatiedossier mbo'.

De kwalificatiestructuur is flexibel voor onderwijs, beroepspraktijkvorming en examinering.

Kwalificatiedossier

- a. Het kwalificatiedossier biedt ruimte voor bedrijven om invulling te geven aan de bpv in samenspraak met onderwijsinstellingen. Het kwalificatiedossier bevat geen eisen voor de wijze van inrichting van onderwijs, examinering, beroepspraktijkvorming en evenmin voor bijvoorbeeld de didactiek.

Keuzedeel

- b. Aan elke kwalificatie zijn keuzedelen gekoppeld. Het aantal van keuzedelen dat gekoppeld is aan een kwalificatie(dossier) is dusdanig van omvang (in aantal én studielast) dat de mogelijkheid tot het maken van een keuze door de student op het niveau van een kwalificatie verzekerd is.

Verantwoordingsinformatie

- c. De procedure voor ontwikkeling en vaststelling van keuzedelen is zodanig ingericht dat flexibele toevoeging en / of aanpassing van keuzedelen mogelijk is.

De kwalificatiestructuur is duurzaam voor onderwijs, beroepspraktijkvorming en examinering.

Kwalificatiedossier

- a. Het basis- en profieldeel in een kwalificatiedossier zijn zo opgesteld dat het minimaal drie jaar meekan zonder tussentijds geactualiseerd te hoeven worden. Van die termijn wordt alleen in uitzonderlijke situaties afgeweken in het geval er dringende overwegingen zijn vanuit wet- en regelgeving, arbeidsmarkt of uitvoering.
- b. In het kwalificatiedossier zijn verwante beroepen geclusterd tot een beroepengroep op basis van gemeenschappelijke kerntaken, werkprocessen, aard van het beroep en vakkennis en vaardigheden. De beroepengroep vormt de duurzame basis voor een dossier.

Verantwoordingsinformatie

- c. In de verantwoordingsinformatie bij het kwalificatiedossier is een onderhoudsagenda opgenomen waarop relevante aandachtspunten voor het onderhoud zijn vermeld. De agenda bestrijkt een periode van 6 jaar.

De bovenstaande kwaliteitscriteria dienen in onderlinge samenhang te worden gezien. De kwaliteitscriteria zijn te onderscheiden, maar niet strikt te scheiden. Ze vullen elkaar aan, vloeien in elkaar over en er bestaat een spanningsrelatie tussen een aantal kwaliteitscriteria.

3. Het proces van toetsing

De Toetsingskamer toetst de kwaliteit van de kwalificatiedossiers, de keuzedelen en de kwalificatiestructuur als geheel aan de hand van de toetsingscriteria uit het Toetsingskader en brengt daarover een onafhankelijk advies uit aan het Bestuur SBB.

Het toetsproces van de Toetsingskamer kent twee formele toetsmomenten

- De Ingangstoets
- De Eindtoets.

Deze twee toetsmomenten zijn van toepassing op de afzonderlijke kwalificatiedossiers, de keuzedelen en de kwalificatiestructuur.

De Ingangstoets

De Ingangstoets is van toepassing in de volgende gevallen:

- Indiening door een kenniscentrum van een nieuwe kwalificatie of kwalificatiedossier
- Indiening van een nieuw of vernieuwd beroepscompetentieprofiel (bcp) bij een kwalificatiedossier
- Ingrijpende aanpassing van een bestaand kwalificatiedossier
- Indiening van een nieuw keuzedeel
- Aanpassing van een bestaand keuzedeel

De Ingangstoets heeft een tweeledig doel:

- Getoetst wordt wat de toegevoegde waarde is van het kwalificatiedossier, de kwalificatie(s), het keuzedeel en/of het beroepscompetentieprofiel voor de kwalificatiestructuur:
 - Is er voldoende arbeidsmarktrelevantie?
 - Is er geen sprake van ondoelmatige overlap met andere kwalificaties / keuzedelen?
- Getoetst wordt of er draagvlak is bij de betrokken partijen (paritaire commissie, onderwijsveld en bedrijfsleven) om de kwalificatie(s) of het keuzedeel te ontwikkelen danwel te implementeren bij opleidingen.

De Eindtoets

De Eindtoets vormt de finale toets op het kwalificatiedossier en / of het keuzedeel. De Toetsingskamer toetst bij de Eindtoets of het kwalificatiedossier en de daarbij behorende verantwoordingsinformatie en het keuzedeel voldoen aan de in het Toetsingskader aangegeven kwaliteitseisen.

Tussentijds toetsen en tussentijdse advisering van kenniscentra

Naast deze twee formele toetsen hanteert de Toetsingskamer voor het kwalificatiedossier tussentijdse toetsmomenten. De toetsen A en B moeten borgen dat de kwalificatiedossiers binnen de gestelde ontwikkeltijd voldoen aan de eisen. Deze toetsen hebben het karakter van een advies aan het kenniscentrum over de kwaliteit van (de conceptversie van) het dossier.

Beroep

Het bestuur van een kenniscentrum dat in zijn belang geschaad is door een beslissing van de Toetsingskamer kan in beroep gaan bij het bestuur SBB.

Advies aan het bestuur SBB

Als kwalificatiedossiers en keuzedelen voldoen aan de in het Toetsingskader aangegeven kwaliteitseisen adviseert de Toetsingskamer het algemeen bestuur SBB om deze kwalificatiedossiers en keuzedelen aan te bieden aan de minister van OCW en EZ (voor wat betreft de dossiers en keuzedelen voor de groene sector) ter formele vaststelling. Het bestuur SBB draagt dit advies over aan de minister van OCW of EZ, maar kan desgewenst gemotiveerd afwijken van het advies van de Toetsingskamer om een kwalificatiedossier of keuzedeel al dan niet aan te bieden aan de minister ter formele vaststelling.

Review

Jaarlijks rapporteert de Toetsingskamer in een review over trends en ontwikkelingen in de kwalificatiestructuur en doet daarin voorstellen tot (onderzoek naar) kwaliteitsverbetering van de kwalificatiestructuur.